

Forskningsintervjun

En bok med titeln (översatt till svenska) *Forskningsintervjun – temaintervjuns teori och praktik*¹ verkar på många sätt lovande. Aktuella handböcker om intervjumetodik behövs inom många vetenskapliga ämnen och inriktningar. Att boken dessutom behandlar det som kännetecknar forskningsintervjun till skillnad från andra intervjuer innebär också att förväntningarna på den är höga. Tvärvetenskapligheten och handbokscharaktären är utgångspunkten i denna bok författad av Sirkka Hirsjärvi och Helena Hurme, som representerar disciplinerna psykologi respektive pedagogik. Boken riktar till studerande på pro gradnivå inom olika discipliner. Tvärvetenskapligheten är bokens styrka men samtidigt dess svaghet, något som jag ska återkomma till.

Verket är en omarbetad utgåva från 1979, då med titeln *Teemahaastattelu* (Temaintervjun). Orsaken till att utgåvan har bearbetats är, enligt författarna, att det skett nya tekniska landvinningar gällande såväl inter-

vjuapparatur som möjligheter till analys. Också metodiska förändringar har skett. Bland annat för författarna fram möjligheten att kombinera kvalitativ och kvantitativ metod i stället för att se dessa som varandras motsatser. Dessutom har författarna velat presentera möjliga analysmetoder för kvalitativt material.

Boken består i princip av tre delar. I den första skisseras intervjuns epistemologiska utgångspunkter upp. Här presenteras utgångspunkten för empirisk forskning, för humanvetenskaperna och de kvalitativa och kvantitativa metoderna. Fördelar och nackdelar med intervjuer förs också fram. Här behandlas också olika typer av forskningsintervjuer. Författarna talar om intervjun som en god insamlingsmetod för forskningsmaterial. Här kunde de ha gått ett steg vidare genom att reflektera över kunskapens natur och den process som skapar denna kunskap. Inom antropologiskt orienterad etnologi och folkloristik talar² man om hur forskningsmaterialet skapas i en dialog mellan intervjuare och intervju-person. Inom detta synsätt har forskaren en aktiv roll och man strävar till ett subjekt-subjekt förhållande. Detta gör också att forskarens förförståelse blir mera central än i ett icke-reflexivt tänkesätt. Allt detta gör att etiska spörsmål blir centrala i den process där materialet skapas.

¹ Sirkka Hirsjärvi & Helena Hurme. *Tutkimus-haastattelu. Temahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press 2001. 213 s., ill.

² T.ex. Vasenkari, Maria. A dialogical notion of field research. *Arv* 1999.

Temaintervjun (*the focused interview*) förs fram som ett gott sätt att samla in kvalitativt material. Den ses som mellanting mellan strukturerad (enkätintervju) och icke-strukturerad intervju. Författarna påpekar att det är en djungel av begrepp gällande intervjuer, där samma begrepp kan stå för olika metoder inom olika discipliner. På ett motsvarande sätt kan samma metod definieras med olika begrepp. Temaintervjun kännetecknas, enligt författarna, av att den riktas in på ett fenomen som intervjupersonerna har erfarenhet av. Forskaren har på förhand försökt inringa detta fenomen och skapar ett frågeschema som underlag för intervjun. Intervjun fokuseras sedan på intervjupersonens subjektiva erfarenhet av fenomenet. Att kalla detta för en temaintervju är säkert helt på sin plats. Problemet är bara, tycker jag, att de flesta intervjuer (förutom de strukturerade intervjuerna) på något vis är temainriktade och baserar sig på människors erfarenheter. Detta gör att jag, som gjort ett relativt stort antal tematiska intervjuer, borde läsa boken med igenkännandets leende på läpparna. Ändå gör jag inte det. Jag har en känsla att det talas om en annan typ av halvstrukturerade intervjuer än jag är van vid; att det mera är fråga om ett kvalitativt sätt att göra enkätundersökningar. Är då mina intervjuer inte forskningsintervjuer? Problemet med denna bok är att den lovar att behandla forskningsintervjuer men lämnar en lång tradition av kulturvetenskaplig insamlingsmetodik åt sidan. Detta kunde

ha avhjälpits genom att författarna inledningsvis skulle ha sagt sig begränsa sig till socialvetenskap. Den tvärvetenskapliga ambitionen är på många sätt beundransvärd men medför samtidigt ett problem genom att den kan leda till att viss kunskap presenteras som den vore ny på grund av att olika discipliner har olika forskningshistoria. Detta är ett problem som man stöter relativt ofta på.

Bokens andra avsnitt behandlar förberedelserna inför och utförandet av intervjuerna. Detta avsnitt har en handbokskaraktär, något som är mycket lyckat. Här ges konkreta råd om hur man ska förbereda sig och hur man ska ställa frågor. Dessutom ges autentiska exempel på hurdana, ofta oväntade, situationer intervjuaren kan hamna i. Flexibilitet är här ett nyckelord. Bokens tredje avsnitt är en presentation av möjliga analysmetoder för kvalitativt material. Också här är handbokskaraktären tydlig. Om jag ställer mig kritisk till bokens inledande avsnitt är jag desto mer förtjust i detta avsnitt. De böcker som behandlar intervjuteknik slutar ofta i det att intervjun är gjord. Ändå behöver studenten konkreta råd om hur han kan behandla och rapportera materialet. Här presenteras analysens olika skeden på ett konkret och illustrativt sätt. Olika möjliga kvalitativa analysmetoder, såsom diskursanalys, samtalsanalys och analys av etnografiskt intervjumaterial behandlas kortfattat.

Lena Marander-Eklund